

Список використаних джерел

1. Єфімов М. М., Пиріг І. В. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень : підручник. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 271 с.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>.
3. Криміналістика : у 2 т. / Волобуєв А. Ф. та ін. ; за ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової. Харків : ХНУВС, 2018. Т. 2. 312 с.
4. Криміналістика : у 2 ч. / М. В. Салтевський. Харків : Консум, 2001. Ч. 2. 528 с.
5. Методика розслідування окремих видів злочинів / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 312 с.
6. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля : монографія. Харків : Діса плюс, 2015. 528 с.
7. Статистична інформація за 2022 рік *Офіс Генерального прокурора* : веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

Гребенькова Маргарита Святославівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ

ЗБИРАННЯ СТОРОНОЮ ОБВИНУВАЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ВІДОБРАЖЕНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З початком повномасштабної війни гостро постало питання забезпечення національної безпеки держави. Нажаль, окремі громадяни України активно сприяли ворогу у захопленні наших територій та підтримували їх злочинні дії, що і призвело до окупації частини держави. Така діяльність осіб називається колабораціонізмом, якщо не охоплює склад злочину ст. 111 Кримінального кодексу України від 05 квітня 2001 року (ККУ) «Державна зрада». Колабораціонізм – це усвідомлене, добровільне та зумисне співробітництво з ворогом у його інтересах і на шкоду своїй державі та її союзникам [1]. В Україні з 15 березня 2022 року це є кримінально-караним діянням, відповідальність за яке передбачене у ст. 111-1 ККУ.

Зважаючи на те, що це діяння не так давно в нашій державі стало кримінально-караним, то наразі тільки розробляються криміналістичні методики його розслідування. На сьогодні уже винесено 116 вироків за ст. 111-1 ККУ [2]. Значна частина доказів вчинення цього кримінального правопорушення була представлена у електронній формі (електронні відображення). Тому доцільно зупинитись на збиранні електронних відображень під час розслідування колабораційної діяльності.

Спершу варто зауважити, що електронним відображенням є цілісна система відомостей та (або) комп'ютерних інструкцій в інформаційній мережі або на технічному носієві, яка може бути використана як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження [3, с. 21].

Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України від 13 квітня 2012 року (КПК України) порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню [4].

Збирання ж доказів полягає в пошуку та виявленні джерел і носіїв доказової інформації, отриманні (вилученні стосовно речових доказів), а також закріпленні (фіксації) у передбаченій законом процесуальній формі фактичних даних [5, с. 76].

З метою відображення повної «картини» доказів, які вилучаються в ході розслідування колабораційної діяльності та висвітлення методів їх збирання, доцільно дослідити судові вироки за ст. 111-1 ККУ.

Розглянемо окремі з них. Так, 07 квітня 2022 року Індустріальний районний суд м. Дніпропетровська виніс обвинувальний вирок за № 202/1378/22 щодо обвинуваченого за ч. 1 ст. 111-1 ККУ. Обвинувачений 25 березня 2022 року, будучи користувачем соціальної мережі «ТікТок», де мав власний аккаунт з нік-неймом, використовуючи свій мобільний телефон, за допомогою обладнаної на ньому камери записав відеозапис, на якому, в умовах воєнного стану, висловив заперечення здійснення збройної агресії Російської Федерації проти України. Також закликав до підтримки рішень та дій держави-агресора, після чого поширив відеозапис, шляхом його опублікування у вільний доступ на власному аккаунті «ТікТок» до невизначеного кола осіб з наступним текстом: «...В Украине нема никакой агрессии против Украины...», «...прошу Вас поддержать Российскую Федерацию, дабы освободить от этих нациков» [6].

Також слушно зупинитись і на рішенні Путивлівського районного суду Сумської області за № 584/459/22 від 21 липня 2022 року. За обставинами справи обвинувачений 10 червня 2022 розмістив на своїй сторінці в інтернет мережі «Facebook.com», графічне зображення, котре являє собою літеру «Z» на білому фоні, що розфарбована кольорами георгіївської стрічки. Під вказаною літерою наявний напис «#СвоихНеБросаем». До вказаного графічного зображення обвинуваченим також додано наступний текст: «Я верю что Россия и Украина снова будут вместе. погонять фашистскую маа. и брат брату снова руку помощи протянет». Окрім цього обвинувачений записав та виклав відео на своїй сторінці в інтернет

мережі «Facebook.com» текст якого був направлений на підтримку злочинних дій військовослужбовців Росії [7].

Доцільно звернути увагу і на обвинувальний вирок Індустріального районного суду м. Дніпропетровська за № 202/4418/22 від 05 серпня 2022 року в якому обвинувачений 05 квітня 2022 року, використовуючи власний мобільний телефон, в умовах воєнного стану, поширив коментар під викладеним 05 квітня 2022 року постом у Телеграм-каналі «I love Краматорск», шляхом його опублікування у вільний доступ з власного аккаунта до невизначеного кола осіб з таким текстом: «Я сам житель Краматорска и могу вам с уверенностью сказать, что нет никакой войны. Россия освобождает Донбасс от нацистов и фашистов. Нам нужно казнить этот Киевский режим. Поэтому я призываю всех жителей Краматорска помогать и предоставлять любую информацию о расположении нацистов в городе», тим самим, виклавши в публічно доступній спільноті текст, який містить заперечення збройної агресії Росії проти України та заклики до співпраці з державою-агресором. Факт вчинення цього діяння підтверджується, зокрема, актом огляду публічно доступної спільноти «I love Краматорск» з фото-таблицею до нього; протоколом огляду телефону з фото-таблицею до нього, що належить обвинуваченому; висновком лінгвістичної експертизи [8].

Дослідження судових вироків колабораційної діяльності показує, що досить часто електронні відображення, що є доказами у кримінальних провадженнях, виявляються: 1) у пам'яті телефона, ноутбука, комп'ютера (фото-, відеоматеріали); 2) на накопичувачах (на магнітних дисках (жорсткі диски); на оптичних дисках (компакт-диски (CD-R; CD-RW), DVD-диски, Blu-ray Disc); флеш-картах; 3) у соціальних мережах «TikTok», «Однокласники», «Facebook», «Youtube», «Вконтакте», «Telegram» (фото-, відеоматеріали, особисті дописи, репости публікацій з інтернет-спільнот тощо) і ін.

Загальновідомо, що збір доказів, в тому числі і тих, що існують у віртуальному середовищі, відбувається лише в межах кримінального провадження та у спосіб, що передбачений КПК України.

Такими способами для сторони обвинувачення відповідно ч. 2 ст. 93 КПК України є: 1) проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій; 2) витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок; 3) проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК України [4].

Досліджені судові рішення свідчать про те, що колаборанти можуть підтримувати незаконні дії Росії в віртуальному просторі. Хоча в змісті судових рішень висвітлюється не вся інформація щодо збору доказів органами досудового розслідування, все ж таки можна

дійти висновку, що збір електронних відображень відбувається не лише завдяки огляду, наприклад, веб-сторінок правопорушників, з відповідним складенням протоколу, а і іншими шляхами. Зокрема, отримання висновків судових експертів (експертиз: комп'ютерної техніки і програмних продуктів, телекомунікаційних систем та засобів), так і звітів Дочірнього підприємства «Центр компетенції адресного простору мережі Інтернет» Консорціуму «Український центр підтримки номерів і адрес», які визнаються доказами в ході судового провадження. Доцільність використання звіту вказаного підприємства полягає в тому, що ця юридична особа надає, навіть, ту інформацію, яка була видалена з веб-сторінки користувача.

Список використаних джерел

1. Грабовський С. І. Колабораціонізм // Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. Т. 14. URL: <https://esu.com.ua/article-4446>.
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/2>.
3. Орлов Ю.Ю., Чернявський С.С. Електронне відображення як джерело доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. № 1(13). 2017. С. 12–24.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
5. Теорія доказів: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / Антонов К. В., Сачко О. В., Тертишник В. М., Уваров В. Г. / за заг. ред. д.ю.н, професора В. М. Тертишника. Київ: Алерта, 2015. 293 с.
6. Вирок Індустріального районного суду міста Дніпропетровська від 07 квіт. 2022 р., судова справа № 202/1378/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103890814>.
7. Вирок Путивльського районного суду Сумської області від 21 лип. 2022 р., судова справа № 584/459/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105386681>.
8. Вирок Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 05 серп. 2022 р., судова справа № 202/4418/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105624184>.